

ז' אטן: ד' 6, נ' 3, א' 12 (1997)
האנתרופולוג לויין: מילון (627-645)
האנתרופולוג לויין: אוניברסיטה העברית

הפסיכולוגיה החברתית של לאו לויין והאוניברסיטה העברית

דוד בר-גאל

מבוא

לאו לויין היה כבר פסיכולוג ידוע בברלין כאשר התנהלו עמו מגעים לגבי האפשרות שימונה למשרת ראש הקתדרה לפסיכולוגיה באוניברסיטה העברית בירושלים. באוגוסט 1934 הוא התמנה לקתדרה זו על ידי חבר הנאמנים של האוניברסיטה; אולם סיבות רבות מנעו מוקרט לויין למשמש מינוי זה ומנעו אז את הגשמת הקמתו של המכון לפסיכולוגיה. נסעה לעמדות בהמשך על סיפורי היחסים ההדדיים בין לויין לאוניברסיטה העברית, וזאת על סמך התעדות שקיבלו מכתבו של קורט לויין לקראת הוצאה לאור של כתביו בעברית בשנת 1989¹, וכן על סמך העתקי המכתבם שנמצאו בגנוז האוניברסיטה, מתוך חליפת המכתבם של שלטונות האוניברסיטה עמו, עד שנת 1938.

מגעיו של קורט לויין עם שלטונות האוניברסיטה, והאנרגיות הרוחנית אשר השקיע בתכנון המחלקה לפסיכולוגיה, ובעיקר בתכנון מכון המחקר שלו – כМОקד פעילותה – מעידים על מוטיבציה גבוהה וכנה, שפעמה בליין – לעלות לארץ-ישראל ולתרום את תרומתו לאוניברסיטה העברית. נושא המחקר בהצעתו של קורט לויין להקמת המכון לפסיכולוגיה משקפים את חזונו כפסיכולוג חברתי, שהתבונן במצוות האנושית והחברתית ששרה בשנות השולשים בארץ-ישראל. יתרכן שההשראתו ומנגונותו של לויין היו עשויים להפוך את המכון למרכז חשוב במדעי החברה וההתנהגות בירושלים, כפי שהפכו המכונים בארץות-הברית – אותם מכונים שקורט לויין עמד בראשם בהמשך פעילותו.

* אם לא צוין אחרת המסמכים המודכנים כאן נמצאים בידי המחבר. אני מבקש להודות לגבי אסתטיך גוטווולד על עורמה בעבודה בגנוז האוניברסיטה העברית.

¹ מ' לויין, 'הקדמה', בתרוך: ד' בר-גאל (עורך), כתבי קורט לויין (מחזרה עברית), יישוב קונפליקטים ומאמריים כתורות השוד, ירושלים 1989, עמ' 9-12.

א. קורט לוין, ציוני דרך

קורט לוין² נולד ב-1890 במרגלין, עיריה קטנה בפרוסיה המערבית, לאב בעל חנוך כבית היהודים מוסorthy. בלימודיו האקדמיים בברלין התרכו לוין בלימודי פילוסופיה ופסיכולוגיה. בשנת 1916 הונען לו תואר דוקטור על חיבורו 'השפעת הפעילות הנפשית על הפרעת תהליכי הרצון והחוקים הבסיסיים של האסוציאציה'. לאחר שחזר משירות צבאי במהלך מלחמת העולם הראשונה, נתקבל לעובודה כחוקר במכון הפסיכולוגי של אוניברסיטת ברלין, ובשנים 1926-1932 כיהן שם כפרופסור שלאן המניין לפילוסופיה ולפסיכולוגיה. בתקופה זו ערך שורה מרשימה של ניטויים פסיכולוגיים³ בתחום הרצון, מערכות מתה, צרכים, הנעה ולמידה – עבודות שהוגדרו כובלות ביותר מכך העובדות האמפיריות בספרות הפסיכולוגית.⁴ בתחלת שנות השושים כבר נזקפו לוין לזכותו של לוין אמריקני מארק ניימן; לוין שרובם התפרסמו בכתביו המדעיים בגרמניה ומיועדים – בכתביו של אמריקני; לוין היה דמות ידועה, מוערכת ובעל השפעה רבתה בתחום הפסיכולוגיה עוד בטרם הגירתו, והוא היו לו קשרים ענפים עם הפסיכולוגים המרכזיים ביפן, בברית-המועצות ובארצות-הברית.⁵ בשנת 1933, עם עלות היטלר לשולטן, החל קורט לוין את מגעו עם ראשי האוניברסיטה העברית בירושלים כדי לצלב הטריטוריו לסלג האוניברסיטה והקמת מכון לפסיכולוגיה בה. מגעים אלה, שלא עלו יפה, הם מוקד עובדה זו. המגעים נמשכו גם לאחר שעזב לוין את גרמניה והצטרכו לסלג אוניברסיטת קורנל בארכוט-הברית. חשוב לציין כבר בתחילת, שזהו של קורט לוין הייתה יהודית-גרמנית מושרת; הוא שמה על האפשרות שנפתחה בפניו להיות מושך באוניברסיטה העברית ('הזהונה [...] מ מלאה את לבי אושר רב. שמחה גדולה בחשים אני ואשת לי Krakow לא בארץ-ישראל'),⁶ וכן בעה עשה עם גרמניה ועם המרות הגרמניות שנאלץ לנטווש. ולבחור בגורל של מהגר

² החומר הביאוגרפי על לזרין אינו רב. הוא נפטר בן 57 בשנת 1947, בטרם הפסיק לכחוב אוטוביוגרפיה; הוא אף לא הרבה לדבר על הרקע האישי שלו. המקורות הביאוגרפיים העומדים לרשותו הם מאמרה של בתו, מרימ, 'The Impact of Lewin's Life on the Place of Social Issues in his Work', *Journal of Social Issues*, 48, 2 [1992], pp. 15-30 (.A. Marrow, *The Practical Theorist*, New York 1969)

J. De Rivera, *Field Theory as a Human Science: Contributions of Lewin's Berlin Group*, New York 1976

G. Lindzey, 'Review of Lewin's Field Theory in Social Science', *Journal of Abnormal Social Psychology*, 47 (1952), pp. 132-133.

⁵ R. Kleiner & F. Maguire, 'Lewin's Sphere of Influence from Berlin', in E. Stivers & S. Wheelan (eds.), *The Lewin Legacy: Field Theory in Current Practice*, Berlin & New York 1986, p. 12. המחברים מונטים את שמותיהם של הפסיכולוגים אשר היו בקשר עם לוין: מסודה בירן, לוריא וווגצקי ברית'ה-המוועצת, ואדרטס, מקינון, טלמן ונור – נאצוץ-

ליאון למאגנס, 12.3.1934, ארכיוון מגנס, גנזך האוניברסיטה.

העורך לארץ זהה, שאת שפתחה איננו יודע, ואשר לא בה השיג את הישגי המדעים החשובים.⁷ בעת ניהול המגעים עם האוניברסיטה העברית, שימוש קורט לוין כפרופסור לפסיכולוגיה החשובים של הילד באוניברסיטה קורגל. בשנים אלה: 1933–1936, פרסם שניים מספרו החשובים באנגלית: 'תאוריה דינמית של אישיות'⁸ ו'עקרונות פסיכולוגיה טופולוגית'.⁹ בספר זה, שהופיע בשנת 1936, כתב לוין הקדשה לאוניברסיטה העברית ('מוקדש למרכב מדעי צעיר, שנפגים בו מזרחה ומערב [האוניברסיטה העברית], מקום שאני מקווה כי יתפתחו בו קבוצות של אנשי מדע פוריים'), וגם ממנה ניתן להסיק עד כמה פῆמה בו התהוושה שעוד יתרום משלו למוסד הצעיר. בהמשך יתרדדו הסיכות שמנעו מהגשים שאיפות אלה.

לאחר שלא עלה בידו להתחמוץ לדראשות הקתדרה לפסיכולוגיה באוניברסיטה העברית, התיישב באוניברסיטה איזונה שבארצות-הברית ושם פעל בין השנים 1935–1945.¹⁰ בשנת 1945 עבר לוין לבוטון, המכון הטכנולוגי של מסצ'וסטס (MIT); והקים שם את המרכז למחקר בדינמיקה קבוצתית.¹¹ מן העדויות שנביא במאמרנו, עולה שקורט לוין המשיך לפעול להקמת מכון מחקר לפסיכולוגיה באוניברסיטה העברית בכל תקופה פעולתו במכוון המחקר השונים בארץ-הברית. קורט לוין נפטר כאמור בשנת 1947, צעד לימים אך בעל הישגים עצומים.

⁷ ראה את המכתב שפרסמה כתו מרים, מכתב שישיגר קורט לוין למורה, הפסיכולוג הגרמני ולפנגן Kohler: 'Everything within me Rebels', *Journal of Social Issues*, 42, 4 (1933/1986), pp. 39–47

⁸ K. Lewin, *A Dynamic Theory of Personality*, New York 1935

⁹ Idem, *Principles of Topological Psychology*, New York 1936

¹⁰ לאחרונה פרסם היסטוריון הפסיכולוגיה, מיצ'ל אש, מאמר ובו הוא מתאר את תקופת פעולתו של קורט לוין באוניברסיטה איזונה ואת תרומתו המדעית בתקופה זו. המאמר הופיע כאחד המאמרים הנכחורים בביבליון האגדודה האמריקנית לפסיכולוגיה, שהוקדש לעזין מה שניס בפסיכולוגיה בארץ-הברית, ראה: M. Ash, 'Cultural Contexts and Scientific Change in Psychology', *American Psychologist*, 47, 2 (1992), pp. 198–207

¹¹ רק בשנותיים עמד קורט לוין בראש המכון לדינמיקה קבוצתית, אולם הוא החליף לכך כו תוכנית מחקר יהודית, שהילכה בעבודות תאורטיות בצד פרוייקטים לשינוי חברתי. בכך אישיתו ופרנסומו של לוין, משך אליו המכון לדינמיקה חברית קבוצתית יוצאת דופן של דוקטורנטים וחוקרים צעירים בפסיכולוגיה, שהפכו לימים לאנשי מpthח בפסיכולוגיה החברתית בארץ-הברית, עמים יש לנו מה את מортון דיטש, רונלד ליפיט, דילף רייט וליאון פSTEינגר. מרוואן, כבוגריה שלו על לוין (לעיל, הערה 2) מתעד ניפורת תקופה זו, המתחארת גם במאמרו של קרטרויט: D. Cartwright, 'Some Things Learned', *Journal of Social Issues*, Supplement series, 12 (1958) קבלת תואר דוקטור, נשיתת תיעוד בעלפה, המכוסס על ראיונות עם החוקרים אשר עבדו במסגרת המכון לדינמיקה קבוצתית S. Patrone, *A Narrative History of Experimental Social Psychology: The Lewin Tradition*, New York 1988

ולתנות. החינוך
אורדי פילוסופיה
ועלות הנפשית
ר משירות צבאי
יבריטניה ברלין
ולוגית. בתקופה
ה מתחת, צדדים,
ציורים בספרות
יבאים אמרים,
זמירותים; לוין
בטרם הגירתו,
ארצות-הברית,
ויליאם גודו
פסיכולוגיה כה.
ושעוז לוין את
תחליה; שוחחו
שנפהחה בפניו
יב. שמה גודולה
ובבה בעת עשה
గורל של מהגר

וב אוטוביוגרפיה;
שותנו הם אמרה
M. Lewin, 'The
מקפת של מראו'

J. De Rivera, *Die*

G. Lindzey, 'Re

R. Kleiner & F
from Berlin', in
פסיכולוגים אשר
זונר – הארץ

**ב. דיוונים ראשונים להקמת הקתדרה לפסיכולוגיה באוניברסיטה העברית:
פסיכולוגיה ופסיכואנליזה**

במהלך שנת 1933 נפגשו בגרמניה ייל מאגנס, אז קנצלר האוניברסיטה העברית, וקורט לויין, השניים שוחחו, כנראה באופן כללי יותר, על האפשרות של לוין יצטרך לסלג מורי האוניברסיטה העברית על הר הצופים. המגעים בין מאגנס לוין לא הין, כנראה נמרצים, והם לא הפכו להצעה ממשית; ועל כך נוכל למלמד מן העובדה, שלוין עזב בgefro את גרמניה בקיץ 1933 ונסע לארצות-הברית. אלא שкорט לוין לא היה המועמד הראשי שעמו נילהה האוניברסיטה העברית משאותמן בעניין הקתדרה לפסיכולוגיה.

בגישושים הראשונים על אודוט איווש הקתדרה לפסיכולוגיה באוניברסיטה העברית, בשנת 1933, חפס מקום מרכזי מקס אטינגן (Max Eitingon). בתקופה המכילה לפועלתו המדעית של קורט לוין באוניברסיטה בברלין, עמד אטינגן בראש המכון הפסיכואנליסטי בעיר זו, לא זה המקום להרחבת ההבדלים בין הפסיכולוגיה לבין הפסיכואנליזה; לעניינו נספק ציון העובדה, כי מקס אטינגן לא עסק כמעט במחקר, והמכון שבראשו עמד ועוד לטיפול פסיכואנליסטי ולהכשרה פסיכואנליטיקאים. כנראה שלא היה כל מגע בין אטינגן לבין קורט לוין.

מקס אטינגן היה תלמידו של זיגמונד פרויד, לאחר מכן — מידידיו הקרים, ואף סייע לו כסטודנט מלימודי הרפואה שלו בשוויץ, עבר אטינגן ללימוד אצל פרויד ולאחר ערך בעקבותיו לברלין בשנת 1909, לאחר מספר אנליזות וייעוץ אצלו. המורה הפנה אליו מטופלים, ויחסו הגומלי בין בין פרויד לאטינגן הפכו ללבביים, אישיים וסודיים.¹² בין השנים 1909 ל-1933 עסוק אטינגן בעבודה פסיכואנליתית בברלין אף עד אמרור בראש המכון הפסיכואנליסטי. בעקבות המלצהו של פרויד, פנה מקס אטינגן בכתב אל מאגנס. החתכתבות הענפה נסבה על האפשרות לאיווש הקתדרה לפסיכולוגיה ופסיכואנליזה באוניברסיטה העברית.¹³ במשך שנות 1933 נשלוו מصحابם מירושלים לברלין וחזרה, ובهم ביקש מאגנס מאטינגן לפרט את מחשבותיו על אודוט שילוב הפסיכואנליזה בפעילותות האוניברסיטה העברית.

12. פיטר גי, היסטוריון של המאות השמונה-עשרה והתשעה-עשרה, בעל הכשרה יסודית בפסיכואנליזה, פרסם לאחרונה ביוגרפיה מפורטת ומולמדת על אודוט זיגמונד פרויד, ונition למצוא בה תיאור של היחסים בין אטינגן לפרויד ומהobicות שהאחרון חיש לפניו: פ. גי, פרויד: רשות חיים לומנגן, תרגמה ע' גאנצברגרהרוש, תל-אביב 1993.

13. החתכתבות בין פרויד למאגנס על אודוט אטינגן נמצאת בקובץ מכתבי פרויד: E. Freud (ed.), *The Letters of Sigmund Freud*, New York 1960 הפסיכיאטרית בבית החולים "הדרוז" ועמד בראש כתה-הספר לעבודה סוציאלית באוניברסיטה העברית בשנות השישים) פרסם את חיליפת המכתבים שהתנהלה בין פרויד למאגנס על אודוט מינווי האפרשי M. Rosenbaum, 'Freud-Eitingon-Magnes Correspondence: Psychoanalysis at the Hebrew University', *Journal of the American Analytical Association*, 2, 2 (1954), pp. 311-317

ה עברית:

ברית, וקורט

ף לסלג מורי

את נמרצטן

את שטחמןין

עטמאנטלן

טטה עברית

ז' פיטשלתן

ולטמן בונן

ה לעמאנען

עמדנעם

ין אטינגן

ואך סייע

בקבוחתו

ים, ויחסי

ל 1933

ראנלייטן

ז הענפה

ערית, ¹³

אטינגן

ז עברית.

ואנליות,

אור של

P. Gay,

ש, תל

E. Frei

מחלקה

עברית

אפשרי

M. R. at the

631 הפסיכולוגיה החברתית שלא הייתה: קорт לויון והאוניברסיטה העברית

באוקטובר 1933 תיאר אטינגן במאמרו למאגנס כמפורט את יסודות הפסיכואנליה כגוף ידע בפסיכולוגיה, כחוות אישיות וכשיטת טיפול, ואף ניסח את התכליות השימושות שלה. לדרכו, שתי קבוצות עשוות להענין בפסיכואנליה: רפואה וחינוך – תחומים חשובים, שעיליהם נודעת לפסיכואנליה השלוות מעשיות רבות ממשמות.

מכאן עבר אטינגן להצעות מעשיות בדבר אופן כינון המחלקה לפסיכואנליה, אשר שיקפו את הכרתו כרופא ואת תפיסתו את הפסיכואנליה כחלק מן התהום הרפואי. הוא היעץ כי תוקם קתדרה לפסיכואנליה במסגרת בית-הספר לרפואה, שתוכל גם לספק 'את הריד הפסיכופתולוגי הדרוש לחומיים שכנים, ובמיוחד לחינוך, בתנאי שהחנאים יאפשרו זאת'. נוסף על כך היעץ 'כינון הרצאות על פסיכואנליה לרופאים ומחנכים, אשר ברבות השנים עשוות להתפתח למבחן פרויד באוניברסיטה העברית'.

זיגמודז פרויד היה מכובד למכתב האמור של אטינגן, והאחרון אף פנה אליו אישית כדי לשמעו את חוות דעתו על הצעתו של אטינגן. תשובתו של פרויד (6 בנובמבר 1933) היתה מלאה צפוי שבחים לאטינגן, מוכירה את פעילותו של האחורי במקים המכון בברלין וכמנהלו; פרויד מודיע למאגנס שאטינגן מתחכו להקים מכון פסיכואנליטי דומה בארץ-ישראל, וושאלו: 'אם האוניברסיטה ישלה צריכה לחבר עם פעילותו [של אטינגן] ובאייה אופן, לדברי פרויד, קשר כזה בין המכון הפסיכואנליティ לבין האוניברסיטה ממשימות סיפוק רב לגבי באופן אישי. [...] ביוון שכירום פסיכואנליה היא בעלת חשיבות מדעית הרוח הנולדים באוניברסיטה, כמו למשל לגבי מידע הדותות; והוא מסיים את המכתב בהצעתו להשair לאטינגן לקבוע מה יהיה סוג ההתקשרות עם האוניברסיטה העברית.'

אלא שמאגנס שלח שלושה שבועות לאחר מכן (27 בנובמבר 1933) מכתב לפרויד ובו הודיע לו על 'הציגות המקובלם' המתפלים במינויים באוניברסיטה העברית: יש Survey Committee העוסקת גם באיתור מועדים מתאימים. חבר הנהmens יתכנס פברואר (1934) ויעסוק בעניין המינויים. עיקר עיקצו של מכתב זה המצוי בסיפה שלו, שבו מtabהרת עמדתו של מאגנס לגבי אישוש הקתדרה לפסיכולוגיה; העוקץ מופנה הן כלפי אטינגן עצמו והן כלפי הנהמת למודי הפסיכואנליה באוניברסיטה העברית באופן כללי. וכן נאמר שם:

הדרעה הרווחת כאן שיהה זה מוקדם מדי להביא את הפסיכואנליה בטרם הווקמה הקתדרה לפסיכולוגיה. האוניברסיטה שוקלת את הקמתה של קתדרה כזו והיא בעיצומו של תהליך חיפוש מועדים, ופרופסור קорт לויון מברלין הוא המומעד המועדף. האם אני יכול לבקש את חוות דעתך באשר לשאלת כללית זו¹⁴.

מאגנס מבטא כאן עדשה אקדמית, הרואה בפסיכולוגיה דיסציפלינה מדעית, ואילו הכנסת הפסיכואנליה 'מוקדם מדי', לדעתו. אמנת הפסיכואנליה כבר הייתה בתוקפה ונוsha בולט בעולם האינטלקטואלי באירופה ובארצויות-הברית; שנים אלה כבר פרסם פרויד את כתבי העקירים והגישה הפסיכואנלית הבססה באנגליה ובארצות-הברית, יש להזכיר, כי לעומת היותה הפסיכולוגיה דיסציפלינה מבוססת הרבה יותר מבחינה מדעית, ובעיקר

¹⁴ רוזנbaum, שם, עמ' 315. גם שאר הציגות בקטע הקורם הם מאמרו, עמ' 314.

במבחן האקדמי, וכבר היו בה אסכולות שונות: הפלביומים בברית-המועצות, הביהו-וירזום בארכזות-חברית והאסכולות הפטיכופיסית וחתכניתית בגרמניה. קורת לוי היה אחד מהחוקרים המובחקים של אסcolaה אחרונה זו בגרמניה, לצד מקס ורטהיימר (Wertheimer) וולפגנג קוּהֶל (Köhler) ואחרים.

מכתו של מאגנס העלה את חמתו של פרויד, והוא מיר להסביר. ב麥תו השווה פרויד את הפסיכולוגיה לפסיכואנליה וקבע, כי גם הפסיכואנליה היא פסיכולוגיה — אלא שזו הפסיכולוגיה של הבלתי מודע, בעוד שהנוסחה אשר נלמד במסגרת הפסיכולוגיה האקדמית מתמקדת בתופעות החברתיות בלבד. אליא דפרויד, אין ניגוד בין השתיים; הניגוד קיים למעשה משומש אנשי האקדמיה אינם רוצחים לדעת דבר על הפסיכואנליה. ובאשר לשאלת שನשאל על אודות התאמתו של לוי לעמדת בראש הקתדרה, השיב פרויד בז' הלשון:

אני רואה סיבה להנחת, כי לוי היה האדם שיוציא לפועל את הסינטזה שבין פסיכואנליה ופסיכולוגיה. בתנאים אלה, התוכנית לייסד קתדרה לפסיכולוגיה פירושה דחיה מוסווית של פסיכואנליה, ובכך הctrפה האוניברסיטה העברית לדוגמה שננתנו לכך מוסדות הראה אחרים. נתנים בכך שאנו זוכרים, כי דיר אטינגן נחוש בדעתו לעסוק בפרקтика של הפסיכואנליה גם באופן בלתי תלוי אוניברסיטה.¹⁵

מאגנס שולח מכתב תגובה לפROID ב-22 בדצמבר 1933, החותם את חילוף המכתחבים, ומודיע לו כי החומר שהעביר אטינגן יועבר לוועדה מיוחדת: יתקוטתי כי ועדת זו תמליץ המלצות אווזות למועצה האוניברסיטה ולהעביר הנאמנים לגבי יוסט הפסיכואנליה כנושא בעל חשיבות באוניברסיטה העברית.¹⁶

עדותו של מאגנס לא הייתה בהכרח 'דחיה מוסווית' של הפסיכואנליה, כפי שהסביר פרויד. לימים העירק הפסיכיאטר והפסיכואנליסטיקאי הישראלי פרופ' ה'ץ וייניק, את החלטת מאגנס כר:

המסקנה שבמכחבי מגנס כאה לידי ביטוי התנכורות לפסיכואנליה, נראית [...] נוחצת. מגנס גילה בסגנון המכחוב וכתוכנו רצון טובקדם את הפסיכואנליה. אין להתפלא על הצעה למנות את קורת לוי פרופסור לפסיכולוגיה. לוי נחשב לאחד הפסיכולוגים הדגולים בזמנו, ומשנת 1932 הורה גם באוניברסיטה בעלות שם כארה"ב. כאיש מדע עליה לאין ערוך על מ' אטינגן, שעירק כוהן לא היה במחקרים. אפילו בתחום הפסיכואנליה לא עסק במחקר ואין פרוטומיו המעטים בגדר תרומה מעשית או עיונית לפסיכואנליה.¹⁷

15. שם, עמ' 316.

16. שם, עמ' 317.

17. פרופ' וייניק כיהן כמנהל בית החולים לחולי נפש בטלביה בירושלים, והוא פסיכיאטר ופסיכואנליסטיקאי.

פרשת אטינגן והפסיכואנליזה באוניברסיטה העברית באחן לסימונה. מקס אטינגן עצמו עלה ארץ, ובשנת 1934 הקים את 'המכון הפסיכואנליטי בארץ-ישראל', בבית פרטוי ברחוב החכמים בירושלים. הוא ניהל את המכון עד מותו, בשנת 1943. בשנת 1954 ערך המכון לשכונת תלכיה בירושלים, ושם הוא נושא את שמו של אטינגן עד היום זהה.

ג. המגעים בין נציגי האוניברסיטה העברית לבן קורת לין, ומינויו לרأس הקתדרה לפסיכולוגיה

במקביל להחלפת המכתבים בין מאגנס, פרויד ואטינגן, בנובמבר ובדצמבר של שנת 1933, ניהלו מטעם האוניברסיטה עוד אנשים משאידמתן עם קורת לין בדבר מינויו לראש הקתדרה לפסיכולוגיה באוניברסיטה העברית. אמאצע שנות 1933 נפגשו במאמר מאגנס ונציגו עם קורת לין בגרמניה לשיחה כלילית על אפשרות זו. באותה פגישה הוסכם על הקמת המכון לפסיכולוגיה.¹⁸ בסוף שנות 1933, בשחותו באוניברסיטת קורנל שבארצות הברית, עסק לין בהעלאת רעיונות שנייתן יהיה לישם לארגון המכון.¹⁹ אותה עת גם פנה אליו סיירוס אדרל (Cyrus Adler), אחד מחברי חבר הנאמנים ומחברי המועצה האקדמית של האוניברסיטה העברית בארצות הברית, בזורה בלתי פורמלית, כדי לדעת האם אתה גוטה להתחננות פרופסור לפסיכולוגיה באוניברסיטה העברית בירושלים, אם אכן תופנה אליך הזמנה כזו; אדרל הדגיש, כי הוא עצמו אינו מוסמך להפנות הזמנה זו, ופנה אליו רק בתוקף תפקידו כחבר חבר הנאמנים של האוניברסיטה; הוא הפציר בלין להשיב לו ללא דיחוי.²⁰ תוך מספר ימים השיב לין לאדרל בזו הלשון:

אשמה לקבל את המינוי באוניברסיטה בירושלים. אני יודע עד כמה אתה מעודכן לגבי כמה מן הדיונים בנושא זה, אשר נערכו בגרמניה לפני הגעתך לאחן. ניחתי שיחות רציניות עם כמה נציגים של האוניברסיטה העברית בקיימברידג', וכן עם סיר פיליפ הרטוג בלונדון, אשר נמצא ברגע בארץ-ישראל. וכייתך לקבל ממנו הסכמה לגבי כמה מן הצעות שלי לגבי מכון לפסיכולוגיה. אשמה במיוחד לשוחחת עמך הן על מוצבי האישי והן על שאלות אובייקטיביות רבות אשר נוגעות לעניין.²¹

¹⁸ מכתבו של ק' לין לסיירוס אדרל, 18.12.1933, שם. הרטוג (Philip Hartog) היה אחד הפעילים המרכזיים למען האוניברסיטה העברית באנגליה ועמד בראש ה-Survey Committee הנוגעת בוגף המאמר.

¹⁹ מכתבו של ס' אדרל לך' לין לס' אדרל, 6.1.1934, שם. על שהותו של פ' הרטוג בארץ-ישראל באותו זמן, ראה גם מאמרה של לבסקי בכרך זה.

, הביהויריים,
לין היה אחד
(Wertheimer)

ו השווה פרויד
— אלא שוויז
ו גיה האקדמי
ען הניגוד קרים
באשר לשאלת
הלשון: ...
הסינთזה שבין
לפסיכולוגיה
סיטה העברית
כי ד"ר אטינגן
ו בלתי תלוי

בתבים, ומודיע
נORITY המלצות
ה נושא בעל

שהתק פרויד.
החולת מאגנס

: אין להתפלא
נחשב לאחד
ת בעלות שם
ה היה במחקרים
בגדר תרומה

לויין, שהה כאמור באוניברסיטה קורנלי באורך זמני בעט כתיבת מכתבו, מבקש אפוא מאדרל כי הדברים ישמרו בסוד. בסוף ינואר הוא שיגר מכתב ישיר למאגנס בירושלים, ובו הזכיר את העונתו החיובית לפניויתו של סיירוס אדרל: 'בתשובה החייבית רמזותי בקיזור, כי שקלתי אפשרות כזו בעבר. אין לי ידיעה ברורה על ההקשר שהעללה זו.' ניתן להניח, כי לויין תמה מה נתחדש בעניין המוני שלו. בולט בכתב זה — ובכתבים אחרים — נושא המכון הפסיכולוגי, שעל פי תפיסתו של לויין יש להקימו יחד עם מינויו בראש הקתדרה, מעין תנאי עיקרי להעסקתו: 'בתוקוה שהכובע האישיות והעוניינות של המכון הפסיכולוגי ימשכו להתחפה בכיוון הרצוי'²². נראה שdragתו זו של לויין לעניין המכון הפסיכולוגי לא הייתה דאגת שואה; לאחר יותר תקופה הקמת המכון אכן הנגף העקרית על דרך מינויו לאוניברסיטה העברית.

בפברואר 1934 שיגר מאגנס לויין מכתב²³, שיש לדאות בו שלב מכריע במערכת היחסים שבין לויין לבין האוניברסיטה העברית. בכתבו מבשר מאגנס לויין, כי 'מוסצת האוניברסיטה וכן גופים אחרים [לא מפורט אילו, ד"ב] שקהלו את שאלת הקתדרה לפסיכולוגיה באוניברסיטה. לאחר דיון עמוק הוחלט להעביר אליך הזמנה בשם האוניברסיטה לבוא ולשם כפרופסור בפסיכולוגיה'. מאגנס מכיר לידיונו של לויין מספר עובדות על האוניברסיטה והמחלקה לפסיכולוגיה: 'האוניברסיטה חורתה להקים בארץ-ישראל וכאמצעותה של השפה העברית, את המיטב שידע מודרני עשו להציג'. הוא מצורף למכתב רישמה של חברי הסגל האקדמי ומڪצועות ההוראה שלהם; מפרט נתונים על הספרייה (בת 260,000 כרכים), המעבדות (9), מספר הסטודנטים (300) והחוקרים שביניהם (21); מביא נתונים על תקציב האוניברסיטה (לשנה 4/1933: 40,000 ליש"ט). מאגנס מודיע כי שפט ההוראה היא עברית, ופרופסור חדש מקבל את הזמן הדורש לו כדי ללמד אותה. 'יל' מאגנס ממשיך בכתבו לפרט את התנאים, החובות והזכויות שייהי על לויין והאוניברסיטה לעמוד בהם, אך מקדים בקטע הtantzelot:

וכפי שתיווכח האוניברסיטה היא קטנה, וכנראה שתישאר כזו בעתיד הקרוב. איננו יכולים אפוא להציג לך מה שתוכל לקבל, ללא ספק, ככל אחת מן האוניברסיטאות הגדולות בארץ-ישראל ובאירופה. אם תקבל את הזמנתנו, נשתדל לפתת מחלוקת אשר תהיה ראוייה לשמה. אולם החזדנותך בהווה הן מצומצמות, ולמעשה מוגבלות לאמצעים שהואמדו לרשותנו על ידי קרנות ה-*relief*.

עוד מציע מאגנס לויין גם משרה של פרופסור למשך שנתיים, במשכורת של 400 ליש"ט לשנה, וכן סכום מוגבל לרכישת ציוד ותקציב פועלה. הוא מזכיר את מצוקת הדיור באוניברסיטה. בחובת ההוראה נכללו קורס מכוון לפסיכולוגיה וכן מספר גושאים, לפי בחירתו של לויין, שילודם במסגרת סמינרונות. מאגנס אף מציע לויין לארגן קבוצות מ Każזויות מקרב המורים והרופאים ולעבוד עמם, ומסיים בהבעת עניין במעורבותה של הפסיכולוגיה

22. מכתבו של ק' לויין ליל' מאגנס, 20.1.1934, שם.

23. מכתבו של ייל' מאגנס לק' לויין, 5.2.1934, שם.

במחלקה לחינוך – לכשתקם. קאנצלר האוניברסיטה מדגיש, כי האוניברסיטה מקדישה חלק ניכר מעבודת מחלקותיה למחרור, ולכן ההוראה לא תעסיק את כל זמנו, והאוניברסיטה מעוניינת שקורט לוין ימשיך ויעסוק בעבודת מחקר. סיוםו של המכתב מלא תקווה ציונית; מאגנס יודע כי הצעתו הכספית היא מינימלית, אולם הוא מקווה כי לוין יהיה מודע למקומן החשוב שארצ'יזרל ממלאת 'כמחשבותינו ובתקותינו לעתיד היהודי', וכי האוניברסיטה המקומית 'תזדקק למיטב המוחות ולידים נאמנות [...] ובטחני כי תחש בקרירה לעורה וכי תושיט לנו את אהדרך הפעילה'.

לוין ממהר להסביר למכתב זה של מאגנס. במרץ 1934²⁴ הוא משגר מכתב למאגנס ומודה לו על ההזמנה, מעריך עד עומק לכל את גודל המשימה העומדת בפני האוניברסיטה העברית ואת החובד המתו שחקל לו מאגנס בהצעתו. לוין מציין במכתו, כי הוא מודע לכך שעבודה חלאcitת דורות ויתור מסום, והוא נכוון לכך בתנאי 'שקיים', למצויר, התנאים המוקדמים המהותיים לעובדה פורייה – וחתנאי המוקדם החשוב ביותר הוא 'קיומו של מכון לפסיכולוגיה, וכי צנווע'. הוא מפרט את נושאיה המחקר של המכון שיקום, ובמבחן לגיס כספים לבנייתו באמצעות קשריו בגרמניה ובארצ'יזרל.

במשך מכתבו מפרט לוין עניינים אישיים: הוא מודיע למאגנס כי משוכרטו באוניברסיטה סטנפורד שארצ'יזרל, שם כיהן בשנת 1932 כפרופסור אורת, היהת פי ארבעה משוכרטו המועצת. הוא מבקש מאגנס להתחשב בכך שהוא ישמש הן כמרצה והן כמנהל המכון, בשל כך, וכשל מאבו המשפחתי, וכן צורכי הנסיעות התכופות שלו לקונגרסים בחו'ילארץ, הוא מבקש העלה במשכורת. הוא מודיע למאגנס שכיוון שלא שמע מן האוניברסיטה העברית עד כה, הוא החתיכיב ללמד בשנת הלימודים 5/1934 באוניברסיטה קורן. לוין מבשר לו כי יפרק לארצ'יזרל בחודש يولイ 1934 וכי הוא מלא אווש על אפשרות העסקתו בארכ'יזרל, שבה יוכל לגדל את ילדיו.

ואכן, ביולי 1934 ביקר קורט לוין בארץ, ועל כך נספר בסעיף ה להלן. ב-18 באוגוסט 1934 נערכה ישיבת חבר הנאמנים של האוניברסיטה בצייריך, מאגנס מילא את ידי הרשם גינצברג להודיעו לקורט לוין, שההיא אז בקורסן, את החלטתה:

ד"ר מאגנס, שנסע מיד אחריו היישבה לירושלים, הטיל עלי להודיעך, כי חבר הנאמנים של האוניברסיטה העברית אישר את המינוי שלך לكتדרה לפסיכולוגיה באוניברסיטה העברית על תקציבי 'קרן החידום הגרמנית' (German Emergency Funds). הוכן בפגישה, כי אתה לוקח על עצמך את האחריות לגיס את הסכם הנדרש להקמת 'המכון לרוחות הילד' (Child Welfare Institute)²⁵.

מבקש אפו
בירושלים,
יבית רמותי
ה שאלת זו/
ובמכתבים
ודעם מינוין
עניגיות של
לוין לעניין
ין ابن הנgap

רכת היהסם
אוניברסיטה
פסיכולוגיה
סיטה לבוא
עובדות על
ארצ'יזרל
צרכף למכתב
ספרייה (בת
(21); מביא
יש כי שפת
זה.

זיה על לוין
קרוב. איןנו
יברסיטאות
תח' מחלקה
זה מוגבלות

400 ליש
וקת הדיוור
לפי בחרותו
מציאות
פסיכולוגיה.

24. מכתבו של ק' לוין ליל מאגנס, לעיל, הערת 19.

25. מכתבו של ש' גינצברג לך' לוין, 18.8.1934, שם.

**ד. קורת לוין והצעתו להקמת המחלקה והמכון
לפסיכולוגיה באוניברסיטה העברית**

כאמור, התנה קורת לוין את הצעתו לסגל האוניברסיטה בהקמת מכון לפסיכולוגיה. המכון זה ראה את אבן הפינה לשילוב בין מחקר לבין ארכיטים מעשיים בתחום הפסיכולוגיה, בחינוך וברפואה, על רקע הבעיות הייחודיות של ארץ-ישראל וקבוצות האוכלוסייה שכבה:

שלוש המשימות העיקריות של המכון יהיו אפוא: (1) לענות על הצרכים המעשיים של ארץ-ישראל בתחום החינוך וההוראה, תוך שיתוף עם המוסדות הпедוגוגיים והרפואיים; (2) למחקר יעול שאלות פסיכולוגיות חברתיות חשובות מסווגים שונים, וביניהן השאלה הקשורה בקליטת העלייה, שהן בעלות חשיבות מדעית מוחצת. בעניין זה ניתן לצפות לשיתוף פעולה עם היהודים בארץות אחרות, המתמודדים עם בעיות דומות; (3) הפסיכולוגיה של העם בקדמת אסיה, במיזה של העמים. בכך ניתן אולי ליצור מכון פסיכולוגי בעל אופי מיוחד, שנזועה למשמעויות מיוחדות ועיוינות מיוחדות, ואשר תקוות היא כי יהיה בעל ערך גדול לאוניברסיטה.²⁶

כבר בתחילת שנות 1930 חשב לוין במונחים מעשיים מאוד על הקמת המכון. הוא פתח בצדדים ממשיים לשם כך כמו גישת כספים, תכנון ביקור בארץ וביצועו, פגישות עם אישים בה יצירתי קשר עם מתכננים ואדריכלים. לא היו אלה צעדים בבחינת תשלום מס שפטאים בלבד, משומש ללוין שהתחביב — אישיות או מוסרית — לקנצל האוניברסיטה העברית כי קיבל את המינוי; והוא התכוון בראצניות למשzas את. בעקבות ביקורו בארץ-ישראל, בקיץ 1934 — שיפורט בהמשך — ניסת לוין בפברואר 1935 מסמך מפורט ביותר על הקמת המחלקה לפסיכולוגיה ו המכון לפסיכולוגיה ו המכון לפסיכולוגיה.²⁷

במסמך כולל שני חלקים. כוורת החלק הראשון היא פרויקט למחלקה לפסיכולוגיה ומעבדה פסיכולוגית באוניברסיטה העברית בירושלים ארץ-ישראל, ומפורטים כאן תחומי העיסוק במחלקה לפסיכולוגיה, הcoliils הוראה ומחקר, וכן דרישות לכוח אדם ולציוד. החלק השני, שכותרתו 'בעית מחקר למכון פסיכולוגי באוניברסיטה של ירושלים', מציין חמישת עמודים (לעומת שניים חלק הראשון). מסמך זה חשוב כיור, משומש שהוא מעיד על הנחות היסוד ועל תפיסתו הרעיונית והמדעית של לוין.

במכאן לחלק הראשון, העוסק במחלקה לפסיכולוגיה ובמעבדה הגדולה אליה, פתח לוין במשפט המלמד על ראייתו את הקשיים הרצויים בין האוניברסיטה לבין הסביבה החברתית-תרבותית בארץ: 'מחלקה לפסיכולוגיה באוניברסיטה העברית היא חלק בלתי נפרד וחיווני (essential unit) של השירות התרבותי, החינוכי והশימוני של האוניברסיטה לתושבי הארץ וליהודים בכל אטר ואתר', דהיינו, הוא מציג כאן גישה של תלת גומלין בין האקדמיה לבין עולם המציאות, גישה זו מנוסחת על פי מיטב המסורת של אסכולת התבוננות' שייצג, ובמקביל

26 לעיל, הערה 19.

27 המסמך מצוי בידי מחבר מאמר זה.

יש כה ביטוי להכרה העמוקה שקיןנה בו בדבר השילוחות של האוניברסיטה לפני החבורה והצורך במעורבות האוניברסיטה בסיווע לפתרון בעיות חברתיות. לאחר הצגה קצרה של עצמו, כדי שהחטינה אחראי על הקתדרה לפסיכולוגיה, הוא ממשיך ומספר:

המחלקה המתוכננת תעסוק בהוראה, במחקר ובשירותים אחרים. היא תהיה קשורה ישירות עם העבודה של האוניברסיטה זו והנעשית בארץ כນושאים של חינוך, בריאות נפש, רפואיים ובתחנות ייעוץ לילדים. עבודתה המחקרית תתחליל בחתומות מקדימות בבעיות הפסיכולוגיות הקשורות בהגירה, בהסתגלות חברתיות ובתהליכים, שבאמצעותם יהודים מחלקים שונים בעולם משתלבים לכדי קהילה תרבותית אחת.

באשר לנושא ההודאה לוין קובע, כי המחלקה תפעל כמחלקה אוניברסיטאית לכל דבר, אך תוכנית הלימודים

תיחיד מקום חשוב לפסיכולוגיה של החינוך והכשרות מורים, הן בשלב הכשרתם והן לימודי המשך שלהם יודגש נושא חינוך המבוגרים. חלק אחר של תוכנית הלימודים יוקדש לפסיכולוגיה רפואית, הפסיכולוגיה של הילד החיריג והפגר. תשומת-לב מיוחדת תוקדש לביעות הנוצרות עקב עליית מספר העברייםים בקרב ילדים ונוצר בארצ'ישראל.

בעיני לוין, נושאי המאמר קשורים ביחסו של ארץ-ישראל, כיוון שבאים אליה ממכהר אנשים מרקעים שונים בעלי קונפליקט תרבותי, ולכן היה אפשר לעסוק במחקר בסיסיים בנושאים של מיזוג (fusion) והסתגלות חברתיים, האופיינניים להיסטוריה החברתית והתרבותית בכל מקום בעולם. לוין מפרט כי החוקרים יתמקדו בעיקר באופי המגעים, בקונפליקטים הנוצרים בתחום היישובים, במערכות ובמערכות הפעולה המתחדדים, וכן במבנים החברתיים החדשניים הנוצרים כתוצאה מתחילcis אלה.

בעיה חשובה נוספת למחקר ראה לוין בשינויים הפסיכולוגיים המתרחשים ביחיד, בעת תחליכי המיזוג האמורים. אלה מתבטאים באופן שונה בקבוצות גיל שונות וברקעים חברתיים ותרבותיים שונים. הוא גرس כי תוצאות מחקרים אלה יתרמו את תרומתם הניכרת לקלות ולמהירות שכזו יהיה ניתן לטפל בבעיות הגירה, והזוכר. כי אם נציגי מחלקה ההגירה של משלחת המנדט בארץ-ישראל הכירו בתועלות העיסוק בנושאים אלה והבינו נכונות לשיטתם פעללה הדוק במחקר. נוסף על תופעת המגע שבין יהודי ליהודי, הניח לוין כי ניתן לחקור גם את תופעת המפגש שבין יהודי לערבי, בהתאם למחקרים על 'תופעות המפגש שבין יהודים לא-יהודים בארץות אחרות', והביע את תקוותו כי קבוצות אמריקאיות תהיינה מוכנות לשתך פעללה בעובדה זו.

בחולק השני של המסמך, לוין עוסק כאמור בעבודת המכון המוצע לפסיכולוגיה. הוא פותח בתיאור הבעיות והנושאים שבהם יתמקד המאמר במכון: הפסיכולוגיה של עמי המזרח התיכון; הבעיות הפסיכולוגיות הקשורות בהגירה היהודית לארץ-ישראל ובפיתוח קהילה יהודית, ומחקר משווה על אודוט הפסיכולוגיה של יהודים בארץ-ישראל ומוצאה לה. לאחר מכן מכון המכון עוסק בארגון וטכניקה של המאמר, 'מתודולוגיה' בלשונו ימינו.

לפסיכולוגיה.
לפסיכולוגיה;
לוסייה שבה;
בם המעשיים;
ג הפלוגגים;
זוגים שונים;
עית מיוחת;
תמודדים עם
הערבים. וכך
ירות מעשית
יתה.²⁶

פתח בצדדים
ב אישים בה
מס שפטים
ה עברית כי
ישראל, בקי
ר על הקמת

לפסיכולוגיה
ב כאן תחומי
אדם ולצד
ולימ', מחזק
שהוא מעד

ה, פתח לוין
ה החברתית
נפרד וחינוי
מושבי הארץ
וקדמה לבין
זאג, ובמקביל

תחת הכותרת בעיות, בסუיף הראשון, מופיע הפירוט הבא:

ארץ-ישראל מספקת ביום תנים בלתי רגילים מתאימים כדי לחקור את הבעיות הפסיכולוגיות המתעוררות בעת התהווותה של קהילה חברתיות ותרבותית חדשה. המהגרים לארץ-ישראל (כ-40,000 בשנה האחרון) באים מרקעם תרבותיים מגוונים מאוד: פולני, רוסי, ליטאי, גרמני, פרסי, תימני וכו'. ייתכן שעוזו את הארץ מוצאם בעיקר משומש שנערמו שם בפניהם, כירודים, קשיים מיוחדים, אך בעצם הם מייצגים במידה רבה את העמדות המיעודיות ואת היכשורים של תושבי אותה. כמובן לא רק ארץ-ישראל, הם פוגשים במתישים היהודים ובאוכלוסייה הערבית. באופן כללי הארץ מגלה בכירור ס��נים של חלזיות.

בהמשך המסמך, לאין מפרט את שלושת החומי המוצעים למבחן:

1. הפסיכולוגיה של עמי המורה התקיכון. הכוונה למחקר בקרבת הקבוצות הערביות המתגוררות בארץ-ישראל, שהן בעלות רקי תרבותי והשכלתי שונה, ונמצאים בשלבי התפתחות חברתיות שונים; כגון שהבדאים עדין קרוביים לשלב הנודדים, ואחרים – בשלב מתקדם יותר. לאין מתעניין בחקר ההשפעה של השינויים הכלכליים והחברתיים על קבוצות הערבים השונות, ובתגובהם להגירה היהודית. דוגמה לכך היא הבחינה הדרגתית של הפסיכולוגיה של העמים באזורה הוא רואה במבחן למחקר הכלכלה של המורה התקיכון הפועל בארץ-ישראל.
2. הבעה הפסיכולוגית הקשורה בהגירה היהודית לארץ-ישראל ופיתוח של קהיליה (commonwealth) יהודית. הכוונה כאן לכל הבעיות הפסיכולוגיות המתעוררות עם הגירת גלי מהגרים לארץ חדשה וסוגיית ההשתגלוות לאקלים תרבותי וחברתי שונה, ובלשונו:

מה שמעניק למחקר בנוסחה ובארץ-ישראל עניין מיוחד היא העבודה, שהארץ אינה מציעה כרגע אקלים תרבותי וחברתי מובס ביותר. בגין להסתגלות בארצות אחרות, הרי זו שבארץ-ישראל אינה אפוא בעיקרה הסתגלות לתרבות (acculturation). מספר המהגרים גדול במיוחד (כ-40,000 בשנה זו לעומת 250,000 תושבים יהודים); וכן באות קבוצות הטרגוניות בORITYIMA לא רצימה בעלת מכנה חברתי ותרבותי נזיל וכואט, במידת-מה [...] תנאים אלה [...] נדרים לחקור צמיתה של יהדותה תרבותית חדשה בנסיבות אוטופטוניות יחסית.

בהמשך מפרט לאין נושאים למחקר הנוגעים לתפקידן של הקבוצות האתניות השונות את הארץ, וכן נושאים כמו: הריחוק החברתי בין מהגרים מארצות שונות ומרמות חברתיות שונות; הערך שפה מסוותפת כגורם המשפיע על היחסים בין הקבוצות השונות; הקשר בין ארצות המוצא של העולים ובחרותם במקצועות שונים. הוא מציין להשוות בעיות אלה בקרבת העולים עם בעיותיהם של מהגרים יהודים ולא-יהודים כארצאות אחרות, וכך לננות ולאבחן השפעות גזע לעומת השפעות שהן פרי תרבות. נושא מחקר נוספים עוסקים בהשפעת התרבות על אישיותו של היחיד בארץ-ישראל, בעיקר השפעת ערכיהם קולקטיביים (כמו בקיובן או במושב) לעומת השפעת ערכים אינדיבידואליסטיים יותר במסגרת עירונית. מזכיר גם נושא מחקר שעניינו השפעת האידיאולוגיות על התנהגות בני אדם, אידיאולוגיות

כמו הציונות, והדגשתה את החקלאות, שכן מרכזיות בחיה קבוצות מסוימות ושותיות כקבוצות אחרות: השפעותיהן של האידאולוגיות מול השפעת המאורעות היזומיים על בני אדם, ומהיד השינויים שアイדאולוגיות אלה עשוות לעבורו. קורט לויין מציע לבחור האם השינויי בתנאי החיים של היהודים עם. עליהם ארעה היכא גם לשינוי באירועות התנהלותם (כמו למשל, האם הנטיה הנורווטית, הנפרזה בקרב סטודנטים יהודים בגולה, אמונה מוצמתה בארץ), והאם חתנו שיעורי גילויים חברתיים שונים, כמו פשע.

3. מחקר משווה על אודות הפסיכולוגיה של יהודים בתוך ארץ-ישראל ומהווצה לה (איורפה ואמריקה);

מחקרים אלה יתרמו להשגת תוכנה מסוימת לגבי הבחנה בין היהודים החיים בתרבויות שונות, ובמוכן מסוים – לגבי הבדלים בין התרבותות השונות בארץ אלה. מן המתקר על אוזות יהס'י הגומלין בין יהודים לבין עצם ובין היהודים לערכיהם בארץ ישראל ניתן להפיק הרבה, אם מתקבל ילווה הדבר במחקר הפסיכולוגיה החברתית של יהודים בארץ אחר. ניתן גם לישם מחקרים אלה על אותו היהודים שנותרו באירופה ובאמריקה, ואלה שהיגרו לארץ-ישראל, אם ניתן אפילו להשווות אותם אנשים לפני ההגירה ולאחריה. ניתן יתיה להוציא אל הועל מחקרים כאלה בפולין ובגרמניה.

בסוף המ██ע את הקמת המכון לפסיכולוגיה, לוין עוסק בשאלות ארגון ומתודולוגיה. הוא פותח בשאלת המתודולוגיה – אמנם הטכנית הפסיכולוגית לחקר בעיות אלה אינה מפותחת, אך בסיווג הגישה הניסיונית והגישה האלנינטוטית המקובלות במחקר בפסיכולוגיה חברתית ובפסיכולוגיה של התרבות, ובהתחשב בתנאים המיוחדים השוררים בארץ-ישראל, יהיה ניתן לבחור את המתודולוגיה המתאימה. לעומת זאת לוין מציין להשתמש במכשורי מחקר הנוקטים כבר בתחום חקר האישיות. לשם מחקר של הערכבים במיפוי, אפשר לנוקט מבחנים למדידת השפעות תרבות, אשר פותחו על ידי פסיכולוגים רוסים כמו לורייא וויגוצקי.²⁸ הצלחה הרבה ביותר מבחינה מתודולוגית חזקה לדעתו בשילוב של שיטות סטטיסטיות עם חקר מקרים – נוסף מכון על שימוש ב מבחנים וכנסיות פסיכולוגיים:

אני עצמי מוצא עניין בניסויות שלב ניסויים עם מחקרי שדה, כדי להתחקות אחרי התנאים המשפיעים על הדעות ועל שינוי האידאולוגיות של המהגרים; אחר השפעת ההומוגניות לעומת הטרוגניות התרבותית והחברתית על מבנה הקבוצה, וכן אחר השפעת הבדלים תרבותיים על עבודתה. אני מבסס השקפה זו על מה שכבר למדתי מניסויים לומדים במקומות אחרים.

לויון מוכיר, לקרהת סיום, כמה עובדות חשובות: אין עדיין נמצא מחקר דומה בארץ ישראל, שיכל לסייע בחקור ההיבטים הסוציאולוגיים של החברה, אך על פי התרשומות מהביקורת בארץ, אפשר להסתמך על מורום, גנון, עובדים סוציאליים ובaille מפוזעים אחרים.

שימושו לשיתוף פעולה מקצועי עם האוניברסיטה — בתנאי שהמכון יסייע להם בבעיות שהם נתקלים בהן תוך הטיפול בילדים ובתחום החינוך. הוא מציין את השיעור הגבוה של עברינות נוער, המצביע על צורך בשיתוף כזה, וטוען כי הובטה לו שיתוף פעולה מצד מחלקה הగיירה של ממשלת המנדט. עוזרי מחקר יהיה אפשר למצוא בקרב הסטודנטים בתחום החינוך והרפואה, שמספרם עולה.

המסמך מסתיים בפיירוט הצד הנדרש למכוון, כמו ציוד צילום, לראווה פורט בו התקציב הנדרש להקמת המכון, לציוויל להרצאות השותפות במס' 6-8 בשנים הראשונות. לאלה יש צורך כ-100,000 דולר. על פי ההצעה, חשב סכום זה בעקבות דינונים עם מאגנס ועם מומחי האוניברסיטה העברית.

ה. אידמיוש הרעיון: קורת לוי נשאר בארץ-הברית

קורת לוי השקיע מאמצים יסודיים וכנים בתכנון הקתדרה לפסיכולוגיה והמכון לפסיכולוגיה באוניברסיטה העברית. לשם כך הוא ביקר בארץ-ישראל עוד לפני שתבדר האנמים אישר את מינויו (18 באוגוסט 1934). הוא פגש במחנדס מ' וייד ובאדריכל ב' חייקין על הר האופים, ועסק בפרטם מיקומו של המכון, מיקום שיתאים הן לסטודנטים והן לילדיים הזוקקים לטיפול וליעוץ; הוא ערך חישוב בדבר עלויות המכון, הן להוצאות בנייתו (25 אלף דולר) ותן להוצאות שותפות (כ-600 דולר לשנה). הוא ניסה לגייס שירותים חברתיים לעובדה משותפת עם המכון, ווימן לשיבת המכינה את נציג מחלקה הagiירה. על כל אלה הוא דיווח למאגנס.²⁹ הוא בחר את המסדרת התקציבית הנדרשת לגיוס כספים באנגליה ובארצות הברית, גיוס שלמענו ציד אותו מאגנס במכחבי המלצה לאנשים שונים. לשון מכתבו אופטימית מאוד: 'ביקורי הריאון בירושלים תרם לי להתרשות ממשית יותר לבני חשבות האוניברסיטה העברית ושל תפkick הפסיכולוגיה בתחום. אני רואת קשיים בלתי רגילים להגיע לדמת הוראה ומחקר בעלי רמה ביזלאומית' את נושא תאנז האישים לוי מזכיר רק כבדך אגב, כענין שיחזור וידונו בו לאחר שיחזר מארופפה מהשתפותו. בקורס לאנתרופולוגיה שאמור היה להיערך בלונדון.

בביקורו פגש לוי גם בשני פסיכולוגים, אשר התגוררו בארץ ואשר הגיעו את מועדותם להוראה במחלקה לפסיכולוגיה העתודה להיפתח. הוא קשר קשרים עם ד"ר שוובה וד"ר כונה באוניברסיטה העברית, ונעזר בהם בתכנון ההוראה בתחום הפסיכולוגיה והפדגוגיה.³⁰ מות אביו, בקי' אותה שנה, החזיר את ק' לוי לברלין, אך גם שם המשיך לעמל על הקמת המכון והמחלקה בירושלים. במכחבי לד"ר שוובה בירושלים, הוא כותב בלשון זו: 'הוחלת עקרונית להקים מעבדה פסיכולוגית בכינוי האוניברסיטה, וכי הבניין שהמעבדה אמורה ל","", היה מוכן בעוד שנה ואפשר יהיה להשתמש בו כבר בסMASTER החורף של

29. מכתבו של ק' לוי לד"ר שוובה, 13.6.1934.

30. מכתבו של ק' לוי לד"ר שוובה, 16.6.1934.

שם בעניות
הגבוה של
עליה מצד
סטודנטים
זו התקציב
לאלה יש
אגנס ועם

יסיכולוגיה
ונימ אישר
ור ה צופים,
ים לטיפול
دولר) והו
משותפת
למאגנס.²⁹

ס שלמענו
ד: ב'יקורי
ה העברית
ת הוראה
גב, בעניין
ה שאמור

זועמדותם
ובכה ודר
דרוגיה.³⁰

על
בלשון זו:
זה המעבדה
חוורף של

שנת 1935. לויון אף מוסיף תוכנית-חלופית, שלפיה אם בנייגוד לתקותיו לא אליליה לגייס את האמצעים הכספיים, יעדוד אף אחד של המכון להזות לשרות חזרי המעבדות שלנו. אף זה יהיה בקומה הקורקע (בשל הצורך לעורך תכנית ממשחקי הילדים בימי החופש) ותהייה בו כניסה נפרדת לילדיים. הוא מזכיר את העובדה, שכונן חוג של חובבי פסיכולוגיה באוניברסיטה העברית, המשיעו לד"ר שובבה ולד"ר בונה.³¹

ב-18 באוגוסט 1934 מתחננס כאמור חבר הנאמנים של האוניברסיטה העברית בצדיריך ומחליט על אישור מינויו של קורת לויון לראש הקתדרה לפסיכולוגיה. המכתב נשלח אליו לאוניברסיטה קורגל.³² בארכזות הברהת המשיך לויון לעסוק, לצד עבודתו המדעית, בענייני המכון ומחלקה לפסיכולוגיה;³³ והוא ניסה לגייס ילדים ושוררים המכון; ועל המינוי האמור הוא הגיע בשמה [המכתב מפנה למאנגן]: "הרגשת וודאי עד כמה התפקיד רצוני ורצון אשתי עלולות לארץ-ישראל בבירורנו והארץ-ישראל. אני מאושר שקהלתי במלוא המוחשיות את תפקידיה של הפסיכולוגיה באוניברסיטה העברית".³⁴

בשנת 1935 עדין שחה לויון בארץות הברהת. עניין הקמת המכון לפסיכולוגיה לא התקדם, במחצית הראשונה של שנת 1936 הפיציר ד"ר שובבה בלויון, שני מכתבים, להגייע לארץ ישראל ולملא את תפקידו ההוראה במחלקה לפסיכולוגיה – גם שהטיסקיים לבנות את המכון לפסיכולוגיה קלוושים. הוא הציע לו לצורך זה את הסטינר בבית-הכרם.³⁵

והנה, שנה וחוף ומאומה לא מתרחש. באפריל 1937 מודיע קורת לויון לולמן שוקן, ירד הוועד המנהל של האוניברסיטה בירושלים, ששוב אין. הוא יכול להתחייב לבוא לאוניברסיטה העברית לשנה הלימודים 8/1937 עקב התchieיות קודמות, והוא יתרפה ביולי 1938. לויון מתנה את בואו בימי שישי דרישותיו, שלדבריו פורטו במכתבו של ד"ר ברגמן, רקטור האוניברסיטה, מן השנה שעברה.³⁶ את מכתבו חותם לויון: "היתה רצחת, לאחר כל התקומות והמלחמות ברוך להקמת המכון, שהאוניברסיטה הגשים – בלי התהבות כי – את התוכניות הטובות ביותר ביותר הנראות כיום, אולם אם הדרך המוצעת לעיל ראית לך מעתית, אבקש להודיעני האם תהיה מוכן להילחם למען פתרון זה". דומה שהתנאים שפירט כאן לויון היו תנאי המינימום שלו, וכאיilo יותר בהם אף על הרעיון להקים את המכון לפסיכולוגיה.

31. מכתבו של ק' לויון למ' שובבה, 2.8.1934.

32. דאה לעיל, הערתת 26.

33. כך למשל קיבל מהדריכל בנימין חייקין בדבר מקומו של המכון לפסיכולוגיה; חייקין מודיע לו, לאחר ששמע את שאלותיו בפגישתם כירושלים כינוי אותה שנה, כי כיוון שעידי לא נקבע מקומו הסופי של בנימין רונגולומ, אין הוא בטוח לגבי הפטיטים של תכנון המקום. ראה מכתבו של ב' חייקין לק' לויון, 20.9.1934; וכן לגביו בנימין רונגולומ, ראה מאמרה של חולב בכרך זה.

34. מכתבו של ק' לויון ליל' מאגנס, 14.10.1934. במכתב מודה לויון למאנגן ולרعيתו על האירוע הנדרש שהעניקו לו בעת ביקורו בארץ.

35. מכתבו של ד"ר מ' שובבה לק' לויון, 11.3.1936, 11.6.1936.

36. מכתבו של ק' לויון לולמן שוקן, 21.4.1937. התנאים כוללים, לפי מכתב זה: שכר של 600 ל"ש לשנה ללוין, 1,000 ל"ש לשנה למחלקה לפסיכולוגיה (לעוורי הוראה, מוכירות, צירוף וכו'); ועוד 500 ל"ש בסכום חד-פעמי לציור.

אולם האוניברסיטה לא קיבלה אפילו תנאים מינימליים אלה, ובסוף אוקטובר 1937 נסתם הגולל: בהודעה רשמית היא מודיעה לוין, כי 'האוניברסיטה, במצבה הנוכחי, אינה במצצ למנות אותה. ככלו חשים מאד לא נעים לגבי החמצת הזרמנות ואת לקשר בין לבין האוניברסיטה ואנו עדים מקרים, כי החלטה שהייתה עלינו לקבל פירושה אך ורק דחיה, וכי יום אחד עוד נוכל לקדmr בכרכ'ה בתוכנו'.³⁷ לוין אף הוא מקווה שעוד יגיע לאוניברסיטה, אך יודע שאיני אפשר להשאיר את ההחלטה ללא תשובה ברורה מצד האוניברסיטה העברית.³⁸ גם ולמן שוקן, ייר' הוועד המנהל, מבטיח לוין – עוד בקיץ 1938 – כי העניין שלו יידرك שנית. בעוד מלחמת השנה; וכי עדים לא איבדתי כל תקווה שנצלחה לחבר אותו עם האוניברסיטה העברית.³⁹ עד ספטמבר 1938 חוות וועלה שמו של קורט לוין כמועמד לתקדרה לפסיכולוגיה עד שבאוגוסט 1939 אושר מינויו של פרופ' יוסף בונבנוטורה, פרופסור לפסיכולוגיה מפרנצה שבאיטליה, לשמש בתקדרה לפסיכולוגיה באוניברסיטה העברית.⁴⁰

ג. קורט לוין והאוניברסיטה העברית: תקווה שלא נתגשמה, סוף דבר

כל היסודות הרואים ליווג מצליח בין מדען מן השורה הראשונה בתחום הפסיכולוגיה החברתית, חדור במחושת שליחות מדעית וציונית, בין אוניברסיטה צעירה שכוארה הייתה מעוניינת מאוד לקבלו, ניכרו בפרשיה שסקרנו. סיבת הכישלון נעוצה אולי בצירוף שבין קורט לוין, אישיותו וצרביו המדעיים. מחד גיסא, בין המתכונן והתפיסה האקדמית, שהררו במהלך שנות השולשים באוניברסיטה העברית, מאידך גיסא.

נראה שהאוניברסיטה העברית נאלצה לפעלה את ק' לוין בשנת 1937, לאחר שלוש שנים שבהן לא מימוש את מינויו ולא בא לירושלים למלא את תפקיד הממונה על הקתדרה לפסיכולוגיה. הוא מצדיו התחייב לגיים מקורות כספיים להקמת המכון לפסיכולוגיה, ועל פי תפיסתו לא היה ניתן לפתח את המחלקה ללא פעילות מחקרית מושלבת בין המחלקה לפסיכולוגיה לעבודת המכון. אך המקורות לא גויסו, והאוניברסיטה מצהה לא סיעה כנראה הרבה למימון.

אין לראות את התנאי החשוב שהציב לוין לקבלת הקתדרה, הקמת המכון לפסיכולוגיה רק כחתיקשות או כקפריזה של מדען. יש לציין את הרקע שללו צמח המדען ק' לוין, הקשרתו, התפתחותו כאיש מדע שייצר את האסכולה של תורת השדה, קניתה המוניטין הנרחבים שלו ותלמידיו הרכבים – כל אלה נעשו במסגרת המכון לפסיכולוגיה בברלין, בשנים 1921–1933. לוין עסק בעית ובעונה אחת בפילוסופיה של המדע בשאלות מטא-

37. מכתבו של דוד בר-גֶּל ורנר סנטור, אדמיניסטרטור באוניברסיטה, לק' לוין, 29.10.1937.

38. ק' לוין להוגו ברגמן, רקטור האוניברסיטה, 6.11.1937.

39. מכתבו של ולמן שוקן לק' לוין, 31.7.1938, גנזך האוניברסיטה.

40. כפי שנמצא בארכיון מאגנס בגנזך האוניברסיטה.

תאוריות – בצד עבדה אמפירית נמרצת.⁴¹ כל אלה הושגו ביחיד הארגונית אשר הקדישה את משאביה למחקר, לצד המחלקה האוניברסיטאית שבה התנהלה ההוראה. מכון המחקר היה חלק בלתי נפרד מן 'אניאמין' המדעי עמוק שדק בו כל חייו, ובאמצעותו נתן ביטוי לתורתו ולאידאולוגיה שלו.

בקבוצה ארימימוש המשרת באוניברסיטה העברית, עקר לוין לאיווה, שם הקים המכון למחקר בתפקידו האחרון (1947–1945) עד לוין במכון הטכנולוגי של מסצ'וסטס, MIT, בראש המכון לדינמיקה קבוצתית. במשך כל השנים הללו המשיך לוין, בכפיותה ממעט, לחשוב ולתכנן הקמת מכון לפסיכולוגיה בארץ-ישראל, גם לאחר שנגזה תוכנית המכון האמוריה.⁴²

ענינו הפעילות מדעית במסגרת המכון המחבר בירושלים הועלה במהלך שנות ה-30, שעה שלוין גמר לומר לעkor מגרמניה בעקבות עליית הנאצים לשטון, והוא כתוב עליו כאמור ליל' מאגנס כבר בינואר 1934. בנקודת מפנה בחשיבותה המדעית של לוין נראים הנושאים, שהציגו למחקר במסגרת המכון המוצע באוניברסיטה העברית, ואשר לא עלו מעולם לפני כן בתחוםינו המדעי. בתקופת המכון של ברלין עסק בנושאים תאורטיים בתחום הפסיכולוגיה – בעיקר זכרה, למידה, מוטיבציה של היחידים, ויישוםם בתחום של חינוך ופסיכולוגיה התפתחותית, וכן בשאלות של פילוסופיה של המדע; ואילו נושאיה של מחקר שהציגו במסגרת המכון העתיד לקום באוניברסיטה העברית שייכים בכירור לתחום הפסיכולוגיה החברתית והסוציאולוגיה. בולטות בהם התאמה ונכונות להכוונת המחבר ומוקדיו לנושאים, שלדעת החוקר לוין עמדו במקודם הביעות החברתיות של ארץ-ישראל. זהה דוגמה מאלפת ליכולת של מדען להתחאים את הכלים המדעיים ואת התפיסות האנגליות שלו בתחוםי תוכן מרכזים – לדעתו – לתקופה ולהקשר התרבותי והחברתי המיחד שלו. הגיע וכו' עליו לפעול. אין ספק שהנושאים שלוין בחר בהם (כמו קליטת עלייה, המפגש בין התרבות המערבית זו של עמי המזרח התיכון, ההשוויה בין היהודי ארץ-ישראל ליהודי התפוצות) משקפים כמה מן הנושאים הפסיכולוגיים המרכזיים ביותר בשנות השלוישים. על יכולתו האינטלקטואלית הגבוהה של לוין ממציצה העבודה, שהוא כחל בנושאים פסיכולוגיים חברתיים בעלי אוניברסליות רכה, שאף היום הם מצריים ככל המחבר החברתי. מנקודת ראותו של לוין, המדען בעל הקשרים המדעיים הבינלאומיים הענפים, הייתה החלטה לקבל את הקתדרה לפסיכולוגיה בירושלים מأتנית ביכולתו לקיים את הקשרים עם עמיתים למקצועם ברחבי העולם. הדבר חייב העמדת אמצעים כספיים לרשותו וכן תנאי העסקה נאותים, כמשמעותם למחקר ותקציב שוטף. כאמור, גם תנאי מינויים אלה לא הובתו לו. לעומת זאת, בשנת 1933–1938, כשהתנהלה חליפת המכחים בין לוין לבון האוניברסיטה על אודוטת תנאי העסקתו ויצירת התנאים לעבודה המדעית שלו, התבבס לוין בארץ-ישראל, הן מבחינה ארגונית והן בחיווק קשייו עם עמיתים למחקר ועם אנשי מנהל אקדמי. אלה עשו כל מאמץ כדי להחזיק בו וליזור למגנו תנאים מושכים, כדי שלא יעזוב את הארץ.

41. ראה אש, לעיל, הערת 10.

42. ראה לעיל, הערת 11.

1937 נסתם
וכוחו, אינה
ר בין לבין
ורק דחיה,
וינברסיטה,
העברית.³⁸
שלו יבדק
אותר עם
אד לקתדרה
ו, פרופסור
העברית.⁴⁰

דבר

פסיכולוגיה
אורה הילה
נירוף שבין
הקדמית,
193, לאחר
эмונה על
פסיכולוגיה,
ין המחלקה
עה כנראה

פסיכולוגיה
עו. ק' לוין,
המוניין
ה בברלין,
לוט מטא'

הברית. עם תנאים אלה נמנעו מלה לממן משרתו באוניברסיטה קורנגל, בשנים 1933-1935; מעבדה ובנה מצלמות ומחיצה חד-כיוונית למחקר ולחזפית בהתנהגות וכחהתפתחות של ילדים באותה אוניברסיטה; מלהג ומשה מקרן רוקפלר לשולש שנים במכון לחקר רוחות הילד⁴³ באוניברסיטה איווה (1935-1938), שם הצטרפו אליו מספר סטודנטים מצטיינים, אשר מאוחר יותר היוו מן המובילים במחקר בפסיכולוגיה החברתית בארץ-הברית (Wright, Cartwright, French, White, Lippitt, Barker). באיווה התמקד לויין במחקריו על תסכול ותוקפנות בהתנהגותם של ילדים, ובמחקרים שהפכו לאבני פינה בתאורייתו של פסיכולוגיה החברתית: השוואתו בין התרבות הגרמנית לתרבות האמריקנית, ומחקר המנהיגות באקלימים חברתיים שונים.

מן ההתקפות עם שלטונו האוניברסיטה העברית בתקופה זו עולה הדגש שם לויין על החינויות בתנאים הנדרשים להפעלת מכון מחקר לפסיכולוגיה – תנאים שעמדו כאמור לרשותו באוניברסיטאות קורנגל ואיווה. נראה שהאוניברסיטה העברית דיברה אל לויין בכמה קולות ונעדרה קו מחייב וnochranץ ותפיסה כזרה לגבי אישוש הקתדרה לפסיכולוגיה. דומה שהמכוונים בירושלים לא גילו הבנה מספקת לכך: ואנמצאו התקציבים הדורושים; חידם שהוקצו למעבדה לפסיכולוגיה – הופקעו במועד מאוחר יותר, ועוד. דומה שגם לא הבינו את ההכרח שלוין ייחס לתנאים אלה; הם ראו בעיניהם רוחם כנראה קתדרה לפסיכולוגיה הדומה לקתדרה המדעי הרוח, המתבססת על החוקר בלבד, ללא צייד ותיפוי. בה בעת גבר באוניברסיטה איווה החלץ מצד עמיתו של לויין – אמריקנים שהיו תלמידיו בגרדיישראל. Frank, Zener, Ogden וכן פעלו שני הגורמים גם יחד על ארימימוש הרעיון מצד לויין: הגירוי האינטלקטואלי מצד סטודנטים ועמייתים בארץ-הברית, ההצלחה האקדמית שם בניסויים פסיכולוגיים ובעבודות מחקר, המשאים למחקר – מול קול ענות חלשה שביקע מכיוון ירושלים והאוניברסיטה העברית. אולם שלשלת ההשפעה של קורת לויין באוניברסיטה העברית נשכה גם ללא נוכחותו הפיסית. פרופ' שמעון הרמן, שהיה מתלמידי לויין, נתמנה בשנת 1951 לפרופסור לפסיכולוגיה באוניברסיטה העברית, ומחקרים על אודות הזהות היהודית בארץ ובתפקידו הסתמכו במידה רבה על תרומותיו התאורטיות של לויין.⁴⁴ כתוב מאמר זה ערך אחד מספרו של לויין,⁴⁵ וכן פרסם ספר המבוסס על מחקר בנושא יישוב קוגניטיבים ורשותיים בין ערבים ליהודים בישראל, אשר אף הוא מסתמך במידה ניכרת על גישותיו התאורטיות של לויין.⁴⁶

43. כפי שנזכר בביוגרפיה על לויין שכטב מרואו (לעיל, הערה 2), עמ' 84.

S. Herman, *Jewish Identity: A Social Psychological Perspective*, Beverly Hills, Calif. 1977 44

45. ראה: ד' בר-גאל (עורך), *יישוב קוגניטיבים ומאמרים בתורת השדה*, ירושלים 1989.

46. ראה: ח' בר וד' בר-גאל, *לחיזות עם הקוגנטיבים: פעילות הפגשה בקרב בני נוער יהודים ופלסטינים א/orה*.

D. Bargal & H. Bar, 'A Lewinian Approach to Intergroup Workshops ;1995 בנוشا יישוב קוגניטיבים ורשותיים ישראל, ירושלים ויהודים', *Journal of Social Issues*, 48, 2 (1992), pp. 139-154

נימס 1933-
בהתפתחות
הארץ-ארץ;
חקור רוחות
מצטינים,
ת (Wright),
על תסכול
פסיכולוגיה
באקלימים
שם לויין
מדוע כאמור
לויין בכמה
ווגיה; דומות
שימים; חדרים
ס לא הבינו
פסיכולוגיה
הבעת גבר
ז בגרמניה
רץ-ישראל.
טוואלי מצד
זיכולוגיים
ו ירושלים
ה העברית
מנה בשנות
ז היהודית
כ אמר זה
ונפליקטים
ותאורטיות

645 הפסיכולוגיה החברתית של לא היהת: קורת לויין והאוניברסיטה העברית

בדברי לויין ובכתביו משורבבקות הערות רבות הנגעות לארץ-ארץ, הערות חיברות מלאות אופטימיות לגבי האדם היהודי החדש הצומח בארץ. כן הוא הוסיף כל העת להשוו ולתכנן מכון מחקר לפסיכולוגיה באוניברסיטה העברית.⁴⁷ נראה שלויין התכוון ברצינות לעלות לארץ-ישראל ולהשקייע מאמצים רבים כדי לפתח כה מחקר פסיכולוגי-חברתי. תחת זאת הוא הפך פסיכולוג חברתי בעלי השפעה רבה בארץ-הברית, הקים דור של תלמידים וקבע את סדר היום במחקר הפסיכולוגי-חברתי במשך שנים רבות. האם לא הייתה החשזה גדולה באימיניו של לויין באוניברסיטה העברית? יתרונן כי מציון הייתה יוצאת תורה גם בתחום הפסיכולוגיה החברתית!

S. Hermann

ציונים אזרחי
D. Bargal
for Arab-P

47. כפי שנזכר נביוגרפיה של מרואו (לעיל, העלה 2), עמ' 84.

